

MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÒNG CHỐNG BẠO LỰC HỌC ĐƯỜNG TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC MẦM NON

TRẦN THỊ THÚY PHƯƠNG*

Ngày nhận bài: 09/05/2017; ngày sửa chữa: 10/05/2017; ngày duyệt đăng: 12/05/2017.

Abstract: School violence in preschools has been on the rise in recent years and paid attention by society. The child abuse cases have adversely affected teaching staff and cause dissatisfaction of parents. In this article, author points out main causes of school violence cases in preschools and proposes solutions to prevent this situation in preschools.

Keywords: Preschool education, school violence, prevention.

Giao dục mầm non (GDMN) là cấp học đầu tiên trong hệ thống giáo dục (GD) quốc dân, đặt nền móng cho sự phát triển thể chất, nhận thức, tình cảm xã hội và thẩm mỹ của trẻ em. Những kĩ năng đầu tiên mà trẻ tiếp thu được tại trường mầm non là điều kiện để trẻ hoàn thiện bản thân, hướng tới thành công trong cuộc sống sau này. Như Bác Hồ đã nói: “Trẻ em như búp trên cành/ Biết ăn, biết ngủ, biết học hành là ngoan”.

Hình ảnh “trẻ em như búp trên cành” đã diễn tả đúng trạng thái tâm sinh lí của trẻ, là giai đoạn mới bắt đầu, còn hồn nhiên, trong trắng. Cây cao bóng cả cũng bắt đầu từ những mầm non và đời người cũng bắt đầu từ tuổi ấu thơ. Vì vậy, GDMN có vai trò rất quan trọng trong quá trình hình thành và phát triển nhân cách của một con người.

Bạo lực học đường (BLHĐ) để lại những hậu quả nặng nề trong quá trình trưởng thành của trẻ em và không ít những trường hợp các em phải mang thương tật suốt đời. Vì vậy, phòng, chống bạo lực với trẻ em không chỉ là trách nhiệm của Nhà nước, mà là trách nhiệm chung của toàn xã hội, trong đó các cơ sở GDMN có vai trò đặc biệt quan trọng. Chính vì vậy, phòng chống BLHĐ trong các cơ sở GDMN là vấn đề mang tính cấp thiết cần được quan tâm.

1. Quan niệm về BLHĐ

Quan niệm tương đối phổ biến hiện nay trong việc nhận diện BLHĐ chủ yếu dựa trên cơ sở các quan điểm và sự so sánh, đối chiếu với các chuẩn mực xã hội. Theo đó, có thể hiểu BLHĐ (trong phạm vi bài viết này, chúng tôi chỉ nhấn mạnh và đề cập đến vấn đề BLHĐ trong các cơ sở GDMN) là hành vi vi phạm chuẩn mực đạo đức, trái với luân thường đạo lí và các truyền thống tốt đẹp của dân tộc, nó cũng có thể được hiểu là hành vi xâm phạm tới thân thể, đời sống tâm lí của giáo viên (GV), học sinh. Đây là một hiện tượng xảy ra và tồn tại khá phổ biến trong môi trường GDMN, hành vi BLHĐ được thực hiện một cách cố ý nhằm vào học sinh, GV và hành vi đó có thể xảy ra ở trong và ngoài nhà trường, với sự tham gia của cả đối tượng ngoài xã hội.

Có quan điểm cụ thể hơn thì cho rằng, BLHĐ là bất kì hình thức hoạt động bạo lực bên trong các cơ sở trường học,

bao gồm các hành vi bắt nạt, lạm dụng thân thể, lạm dụng bằng lời nói, ấu dâm, đâm, chém, bắn, lạm dụng vật chất... là những hình thức phổ biến nhất của bạo lực có liên quan đến BLHĐ. BLHĐ là những hành vi cố ý, sử dụng vũ lực hoặc quyền lực đối với trẻ mầm non, GV hoặc những người khác và ngược lại. Đó có thể là những hành vi bạo lực về thể xác, tinh thần, bạo lực về tình dục, bạo lực ngôn ngữ, những bắt ép về tài chính hoặc những hành vi khác có thể gây ra những tổn thương về mặt tinh thần hoặc thể xác cho người bị hại.

Với cách tiếp cận nêu trên, có thể hiểu BLHĐ là “Những hành vi gây hấn, đánh nhau, hay những hành vi mang tính miệt thị, đe dọa, hành hung người khác (thường xảy ra giữa GV với GV, giữa GV với trẻ mầm non, thậm chí có sự giúp sức của đối tượng khác) để lại thương tích trên cơ thể, thậm chí có thể tử vong hoặc gây tổn thương đến tâm lí, tinh thần cho trẻ mầm non và GV, ảnh hưởng đến chuẩn mực xã hội, đến công tác chăm sóc - giáo dục (CS-GD) của nhà trường và trật tự, an toàn xã hội”.

2. BLHĐ trong các cơ sở GDMN

Vấn đề bạo hành, xâm hại trẻ em được các tổ chức và nhiều quốc gia đặc biệt quan tâm. Bạo lực trẻ em xảy ra ở mọi quốc gia và mọi nền văn hóa. Năm 1990, Công ước Liên Hiệp Quốc về Quyền trẻ em được ban hành, quy định rằng tất cả trẻ em ở khắp mọi nơi đều có quyền được bảo vệ khỏi tất cả các hình thức bạo lực.

BLHĐ trong các cơ sở GDMN xuất hiện chủ yếu dưới dạng bạo hành trẻ mầm non, là những hành vi thô bạo, biểu hiện trạng thái tâm lí tức giận của cô giáo, gây thương tích, lăng nhục về tinh thần, xúc phạm danh dự và nhân phẩm trẻ ở lứa tuổi mầm non và hậu quả của nó có thể gây ra những sang chấn tâm lí lâu dài cho trẻ. Bạo hành trẻ mầm non với 2 hình thức chính là bạo hành về thể xác và bạo hành về tinh thần. Dù dưới hình thức nào thì những hành vi bạo hành với trẻ mầm non cũng gây ra những ảnh hưởng nặng nề về tâm sinh lí cho trẻ.

Hành vi bạo hành trẻ có thể xảy ra với bất cứ ai làm công tác nuôi dạy trẻ, từ gia đình, các nhóm trẻ, thậm chí tại các

* Sở Giáo dục và Đào tạo Thừa Thiên Huế

trường mầm non có quy mô chặt chẽ về mặt quản lý và đội ngũ GV được đào tạo bài bản. Như vậy, khó có thể loại bỏ triệt để hành vi bạo hành, song những gì chúng ta cố gắng chỉ là làm sao kiểm soát và giảm bớt, từ đó mới mong nâng cao chất lượng chăm sóc, nuôi dưỡng và GD trẻ. Hàng ngày, qua các phương tiện thông tin đại chúng, qua thực tế cuộc sống thì thấy rõ một thực tế là tình trạng trẻ em bị bạo hành ở các cơ sở GDMN đang ngày một nhiều. Đặc biệt, đáng chú ý trong vài năm gần đây, báo chí đã phản ánh về tình trạng một số bảo mẫu, GV mầm non đánh trẻ, bạo hành trẻ, một số vụ việc đã gây tâm lý lo lắng, bức xúc trong dư luận xã hội... ảnh hưởng đến chất lượng và hiệu quả GDMN. Trên thực tế, hiện tượng bạo hành trẻ mầm non xảy ra ở cả các trường mầm non công lập và ngoài công lập (tư thục). Tuy nhiên, theo ghi nhận từ truyền thông, những vụ bạo hành trẻ xảy ra tại các nhóm trẻ, nhà trẻ, trường mầm non ngoài công lập dễ bị phát hiện và phanh phui hơn, do cơ chế giám sát của người dân cao hơn, người dân dễ dàng phát hiện ra những hành vi bất thường của GV; đối với các cơ sở GDMN công lập thì BLHĐ khó nhận diện hơn do cơ chế quản lý cũng như những quy định của ngành GD được quản trị chặt chẽ, cũng như ít được sự giám sát chặt chẽ của cộng đồng và nghĩ rằng đã được sự quản lý của Nhà nước nên yên tâm không có tình trạng BLHĐ trong các cơ sở GDMN công lập; nhưng không phải không có hiện tượng bạo lực mà do nó biểu hiện dưới các hình thức khó nhận diện hơn như bạo lực ngôn ngữ, thái độ kì thị... Như vậy chúng ta thấy rằng, BLHĐ ngày càng phổ biến và xuất hiện dưới nhiều hình thức khó kiểm soát hơn trong các cơ sở GDMN. Mặc dù vậy, có một thực tế là, khi vụ việc bị phát hiện, phanh phui thì chỉ thấy GV, nhân viên ở đó chịu trách nhiệm về hậu quả, hoặc cũng lắm là buộc ngừng hoạt động của các nhóm trẻ, nhà trẻ mà chưa thấy một cơ quan, tổ chức quản lý nào đứng ra chịu trách nhiệm.

3. Nguyên nhân dẫn đến bạo hành trẻ em trong các cơ sở GDMN

Thứ nhất: Về nhận thức, trong xã hội chúng ta quan niệm “thương cho roi cho vọt” còn khá phổ biến. Đây là một quan niệm hết sức sai trái, lỗi thời, do đó, hiện tượng thầy cô giáo đánh học trò chưa bị lên án mạnh mẽ mà đôi khi còn được đồng tình.

Thứ hai: Những người bạo hành trẻ em (cả thầy cô giáo và cha mẹ trẻ) đều chưa ý thức được tác hại và hậu quả sâu xa của việc bạo hành trẻ em sẽ ảnh hưởng như thế nào đến quá trình hình thành và phát triển nhân cách con người. Nếu thường xuyên bị bạo hành, trẻ sẽ học ngay gương xấu đó và ứng xử lại với bạn bè, người thân... Những trẻ em sống trong môi trường bị bạo hành có thể sẽ trở thành kẻ nhu nhược thiếu tự tin, mặc cảm hoặc sẽ trở thành kẻ hung hãn với mọi người.

Thứ ba: Truyền thống dân tộc ta hết sức coi trọng người thầy. Những người làm công tác GD được coi là “Kí sư tâm hồn”. Nhưng tác động tiêu cực từ mặt trái của nền kinh tế thị

trường cũng đã ảnh hưởng không nhỏ tới những người làm GV. Vì thế, trong khi “hành nghề”, nếu GV thiếu đi *lòng nhân ái, bao dung* thì không thể yêu thương, hết lòng chăm sóc trẻ. Mặt khác, khi nói đến công tác GD thì không chỉ nói đến những GV đang trực tiếp CS-GD trẻ mà còn phải nói đến cả công tác quản lý, GD ở các cấp. Cần phải có những quy định nghiêm ngặt để nhận diện và loại bỏ những con “sâu” đang “*làm rầu nổi canh*” ngành GD, làm xấu đi hình ảnh người thầy, người cô trong mắt trẻ em, phụ huynh và xã hội.

Thực ra, tình trạng GV mầm non bạo hành trẻ em là vấn đề không mới, tuy nhiên, thời gian gần đây các phương tiện truyền thông đại chúng đăng tải thông tin mới khiến dư luận bức xúc, quan tâm nhiều. Nhưng cũng phải khẳng định, GV mầm non bạo hành trẻ thường rơi vào những trường hợp cá biệt. Những GV ấy là “con sâu làm rầu nổi canh”.

Thứ tư: Công tác quản lý các cơ sở GDMN ngoài công lập của các cấp quản lý ở cơ sở còn lỏng lẻo. Hầu hết các vụ bạo hành trẻ em thường xảy ra và được phát hiện ở các cơ sở GDMN ngoài công lập, các trường dân lập, tư thục, các cơ sở chưa được cấp phép... do nhu cầu gửi con của người dân nên các cơ sở GDMN tư thục, dân lập phát triển mạnh, đội ngũ GV mầm non tại các một số cơ sở GDMN tư thục, dân lập chưa được đào tạo bài bản, chưa qua trường lớp chính quy vẫn được tuyển và giao nhiệm vụ đứng lớp. Có thể dễ dàng nhận thấy những GV bạo hành trẻ em trong thời gian qua đều không có trình độ hoặc chỉ qua rèn luyện sơ sài, chưa trau dồi nghiệp vụ sư phạm mầm non đã được giao đứng lớp.

Thứ năm: Chế tài đối với việc bạo hành trẻ chưa đủ nghiêm minh: Dù đã có rất nhiều vụ GV bạo hành trẻ em được công khai nhưng hình phạt đưa ra chủ yếu là chỉ viết bản tường trình, kiểm điểm hoặc thôi việc, một số ít mới bị phạt ngồi tù nhưng cũng chỉ trong khoảng thời gian từ 18 tháng đến 4 năm. Trong khi đó hậu quả của sự việc này thì rất lớn, ảnh hưởng trực tiếp đến tâm lý cũng như sự phát triển của trẻ em sau này. Các cơ quan chức năng cũng nên có những chế tài, điều luật cụ thể cho tội danh này sao cho đủ sức răn đe, thể hiện tính nghiêm minh của xã hội.

4. Đề xuất một số biện pháp phòng chống BLHĐ trong các cơ sở GDMN

Để nâng cao chất lượng, hiệu quả GDMN, công tác phòng chống BLHĐ trong các cơ sở GDMN là rất quan trọng và có tính cấp thiết, do đó, để thực hiện được điều này, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp sau:

4.1. Trước hết, các cơ quan thông tấn báo chí phải lên tiếng, cảnh báo toàn xã hội và các cơ quan chức năng về mức độ nguy hại của tình trạng BLHĐ. Đặc biệt là ngành GD, phải nhìn thẳng vào sự thật để đánh giá thực trạng bạo hành trẻ em ở trường học, tuyên truyền trong GV và phụ huynh về Luật Chăm sóc, bảo vệ trẻ em của Việt Nam và Công ước quốc tế về quyền trẻ em đã được ban hành để người bạo hành không dám bạo hành, để phụ huynh biết tự bảo vệ con em mình bằng pháp luật, cũng như để nhà trường và gia đình cùng toàn thể xã hội lên án nạn bạo hành

trẻ em. Các cơ quan thông tấn, báo chí phát thanh truyền hình là công cụ tuyên truyền hữu hiệu để nâng cao nhận thức cho toàn xã hội về vấn đề này. Những phóng sự có hiệu ứng cao sẽ lan tỏa trong cộng đồng là hình thức tuyên truyền hiệu quả.

4.2. Nâng cao nhận thức cho toàn thể người dân, phụ huynh, GV và cộng đồng về sự nguy hại của hành vi bạo lực đối với trẻ em; phải xóa bỏ được nhận thức sai lầm, phản GD đã tồn tại khá lâu trong tâm thức những người làm cha làm mẹ và GV là “*thương cho roi cho vọt*”. GDMN hiện đại là tôn trọng sự khác biệt và mọi trẻ em đều có quyền được tôn trọng và yêu thương;

4.3. Tăng cường đẩy mạnh mối quan hệ giữa Nhà trường - Gia đình - Xã hội trong quá trình CS-GD trẻ để tạo ra được sự thống nhất tuyệt đối trong tư tưởng và hành động về quan điểm GD cũng như phương thức CS-GD trẻ; để không có sự mâu thuẫn trong cách CS-GD trẻ ở trường và ở gia đình; để không có sự giao khoán GD trẻ là việc của ngành GD mà phải là sự phối kết hợp chặt chẽ giữa các bên trên cơ sở một nguyên lý GD nhất định.

4.4. Toàn xã hội, mà trước hết là ngành GD hãy quan tâm phát hiện, bồi dưỡng và nêu gương điển hình tiên tiến, khen thưởng thỏa đáng với những trường, lớp, thầy cô giáo đã hết lòng, tận tụy với trẻ mầm non; đổi mới phương pháp quản lý, phương pháp CS-GD trẻ theo phương châm phát huy tính tích cực, tự giác của trẻ, xây dựng môi trường GD lấy trẻ làm trung tâm.

4.5. Đội ngũ cán bộ quản lý, GV, nhân viên cần nâng cao ý thức, trách nhiệm và kiểm soát hành động của mình đối với trẻ, không ngừng nâng cao chuyên môn nghiệp vụ trong công tác chăm sóc, nuôi dưỡng và GD, giúp trẻ phát triển toàn diện về thể chất và tâm lý; Các nhà quản lý tại các cơ sở GDMN cần quản lý chặt chẽ, giám sát hoạt động của GV và nhân viên, phải đặt chất lượng nuôi dạy trẻ lên hàng đầu. Đây cũng chính là yếu tố quyết định sự tồn tại của cơ sở GDMN.

4.6. Các bậc phụ huynh cũng cần có ý thức cảnh giác khi gửi con vào các cơ sở GDMN, thường xuyên theo dõi, kiểm tra thân thể và tâm lý của trẻ. Nếu thấy trẻ có những biểu hiện, phản ứng bất thường, cần tìm hiểu rõ nguyên nhân để kịp thời xử lý, tránh để xảy ra những hành vi bạo hành đáng tiếc xảy ra với trẻ trong một thời gian dài mà không biết. Tình trạng này sẽ để lại hậu quả không nhỏ cả về mặt thể chất và tâm lý trong tiến trình phát triển của trẻ.

4.7. Nhà nước cần có những quy định, chế tài nghiêm ngặt để hạn chế nạn bạo hành trẻ em dưới bất kì hình thức nào.

4.8. Sử dụng các phương tiện kĩ thuật hiện đại nhằm kiểm soát trực tiếp hay gián tiếp hoạt động của cán bộ quản lý, GV, nhân viên, giúp họ tự ý thức hơn về những hành vi, hành động của mình đối với trẻ. Ví dụ như yêu cầu các cơ sở nuôi dạy trẻ phải gắn camera quan sát. Việc này còn giúp

ích cho các bậc phụ huynh và những nhà nghiên cứu dễ dàng quan sát, theo dõi tiến trình phát triển của trẻ, tránh gây phiền toái cho chính các cơ sở nuôi dạy trẻ khi có những tình huống bất thường, nguy hiểm xảy ra.

4.9. Tăng cường công tác quản lý đối với các cơ sở GDMN trong và ngoài công lập:

- Phân cấp quản lý các nhóm trẻ, nhà trẻ, trường mầm non. Quy định rõ trách nhiệm của các cấp quản lý, cấp phép hoạt động đối với các cơ sở nuôi dạy trẻ. Những đơn vị không đủ điều kiện cơ sở vật chất và nhân lực sẽ không được cấp phép hoặc buộc ngưng hoạt động.

- Tăng cường đào tạo, bồi dưỡng định kì nhằm nâng cao năng lực chuyên môn nghiệp vụ trong công tác nuôi dưỡng, CS-GD trẻ cho cán bộ quản lý, GV, nhân viên tại các cơ sở công lập và đặc biệt là ngoài công lập.

- Tăng cường công tác thanh tra, giám sát của các cơ quan chức năng tại các nhóm trẻ, nhà trẻ, trường mầm non. Buộc ngưng hoạt động các cơ sở không đủ điều kiện tiêu chuẩn hoặc vi phạm điều lệ, quy chế trường mầm non.

- Các cơ quan chức năng cần nghiên cứu và đưa ra những “chế tài” đủ mạnh nhằm răn đe, ngăn ngừa những hành vi hành hạ, bạo hành trẻ theo cấp, từ quản lý đến GV, nhân viên khi xảy ra bạo hành trẻ.

- Khuyến khích sự giám sát của quần chúng nhân dân tại địa bàn dân cư đối với hoạt động của nhóm trẻ, nhà trẻ, trường mầm non.

Trẻ em là thế hệ tương lai của đất nước, cần được nâng niu, chăm sóc để phát triển tối đa năng lực của mình. GDMN là bước đệm cho các bậc học phổ thông, là tiền đề cho sự phát triển của các em nên cần được quan tâm chú trọng nhiều hơn nữa. Phòng chống BLHĐ trong các cơ sở GDMN cần phải được coi trọng. Chúng ta đang phấn đấu cho một xã hội công bằng, dân chủ và văn minh, văn minh trong GD là sự tôn trọng, yêu thương con người, cảm hóa con người chứ không phải bằng trừng phạt. Chúng ta không thể để tình trạng trẻ em bị đánh đập, xúc phạm, bị khuất phục bởi kiểu GD “roi vọt” quá lỗi thời đang tồn tại. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2017). *Chỉ thị số 505/CT-BGDĐT ngày 20/02/2017 về việc tăng cường các giải pháp đảm bảo an toàn trong các cơ sở giáo dục.*
- [2] Trung tâm Sống và Học tập vì môi trường và cộng đồng (Live&Learn) (2014). *Hướng dẫn xây dựng trường học an toàn.* Hà Nội.
- [3] Hiền Bùi (2001). *Từ điển Giáo dục học.* NXB Từ điển bách khoa.
- [4] Vụ Giáo dục mầm non - Bộ GD-ĐT (2014). *Hướng dẫn lập kế hoạch và thực hiện chương trình giáo dục mầm non.*
- [5] Bộ GD-ĐT (2009). *Chương trình giáo dục mầm non.*